

Олійник О. М. Розвиток мобільності та формування ігромайстерності в процесі контекстно-професійної підготовки майбутнього педагога дошкільної освіти / О. М. Олійник // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. праць : наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне, 2015. – Вип. 12 (55), ч. 1. – С. 309–316.

УДК 37.03:372.32

О. Олійник

**РОЗВИТОК МОБІЛЬНОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ
ІГРОМАЙСТЕРНОСТІ В ПРОЦЕСІ КОНТЕКСТНО-ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
THE DEVELOPMENT OF MOBILITY AND THE FORMATION OF
PLAYING SKILLS IN THE PROCESS OF CONTEXT-PROFESSIONAL
PREPARATION OF FUTURE TEACHER OF PRESCHOOL EDUCATION**

Резюме. стаття присвячена проблемі удосконалення контекстно-професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в аспекті розвитку їх мобільності засобами інтерактивних форм навчання. Здійснено аналіз процесу формування ігромайстерності майбутнього вихователя як ефективного методу впливу на особистість дитини дошкільного віку.

Ключові слова: професійна мобільність, ігромайстерність, системний підхід, контекстно-професійна підготовка, педагогічний вплив.

Резюме. стаття посвящена проблеме усовершенствования контекстно-профессиональной подготовки будущих специалистов дошкольного образования в аспекте развития их мобильности средствами интерактивных форм учебы. Осуществлен анализ процесса формирования и игромастерства будущего воспитателя как эффективного метода влияния на личность ребенка дошкольного возраста.

Ключевые слова: профессиональная мобильность, игромастерство, системный подход, контекстно-профессиональная подготовка, педагогическое влияние.

Author (E. Oleynuk) Summary. The article is devoted to the problem of perfection of context professional preparation of the future preschool education specialists in the aspect of development of their mobility with the help of interactive forms of education. The analysis of the process of formation of playing skills of the future up bringer as an effective method of influence on the child person of preschool age is made.

Key words: professional mobility, playing skill, systematic procedure, context professional preparation, pedagogical influence.

Становлення та реформування сучасної освітньої системи вимагає радикального переосмислення традиційних підходів до професійної підготовки вихователя дошкільного навчального закладу нової формації. Динамічний освітній простір, глибинні зміни у всіх сферах життєдіяльності, сьогодні вимагають від особистості якостей, які дозволять ефективно орієнтуватися у різноманітті навколишньої дійсності, творчо та продуктивно сприймати та реалізовувати сучасні зміни. Виклики сьогодення актуалізував появу нових завдань та цінностей в системі професійної освіти, спрямованих на формування спеціалістів, здатних до гнучкого, оперативного реагування на постійні зміни й потреби суспільства, конкурентоспроможність, розвиток освітніх технологій та неперервно оновлюючого інформаційного простору.

Зростання ролі і місця дошкільної освіти в суспільстві диктує провідні тенденції у сфері розвитку професійної дошкільної галузі, підвищення професійної майстерності педагогів-дошкільників. Гуманізація та демократизація, що передбачає формування особистості педагога, його перехід у позицію професійного саморозвитку, створення умов для ініціативи та педагогічної творчості. Необхідним стає постійне удосконалення змісту і форм навчання студентів, їх готовність до конкурентоспроможності, оскільки постійно зростають вимоги до професійної компетентності, якості та ефективності роботи вихователів. Все це гостро актуалізує проблему контекстно-професійної підготовки фахівців дошкільної освіти, розвитку їхньої мобільності та індивідуальних особистісно-професійних якостей,

формування внутрішньої професійної культури, творчої майстерності майбутнього вихователя – педагога-новатора в умовах вишу.

Питанню професійної підготовки кадрів для системи дошкільної освіти присвячені дослідження Л. Артемової, Г. Беленької, О. Богініч, Н. Гавриш, Л. Загородньої, Ю. Косенко, І. Луценко, Л. Машкіної, Т. Поніманської, М. Шутя, де автори розкривають змістовні, методичні й технологічні аспекти підготовки фахівців за спеціальністю «Дошкільне виховання». Проблему становлення професійної педагогічної майстерності вихователя дошкільного навчального закладу досліджували Л. Загородня, Г. Люблінська, С. Кулачківська, С. Тітаренко [5, с. 128].

Аналіз сучасних науково-теоретичних досліджень науковців Богініч О., Макрідіної Л., Манчуленко Л., Приходько О., Слободян О. дає можливість стверджувати зацікавленість вчених питанням творчого професійного розвитку педагога. У дослідженні Макрідіної Л. зроблено спробу визначити і сформулювати нові якості професійно-особистісного блоку: творчу спрямованість та творчі здібності – здатність мислити оригінально, нешаблонно, критично; ініціативність; здібність до творчої уяви, фантазії, здібність винаходити щось нове; потяг до самореалізації. Дослідженнями науковців визначено спрямованість та зміст фахової підготовки педагога, і серед професійних вимог до педагогічних якостей неодноразово згадано професійну мобільність, педагогічну майстерність та іграмайстерність, як креативний, творчий розвиток особистості. [6, с. 9]. Майже в усіх сучасних дослідженнях науковці дійшли висновку, що виховне та науково-методичне значення організації процесу підготовки студентів полягає у створенні та реалізації психолого-педагогічного супроводу руху особистості студента від навчально-пізнавальної до професійно-педагогічної творчої діяльності; визначенні завдань та напрямків індивідуального розвитку кожного студента, формуванні стилю відносин на основі активної взаємодії усіх суб'єктів освітньо-виховного процесу. У процесі професійної підготовки освітня система покликана виконувати два завдання: формування мобільності та

творчих якостей студента, розкриття його особистості. Важливо стимулювати студентів, виявляти бажання до створення передумов для розкриття їхніх творчих та професійних можливостей [1, 136].

Готовність молодого спеціаліста, зокрема вихователя, до педагогічної діяльності виявляється в реалізації нових педагогічних технологій, знаходженні адекватних способів вивчення особистості дошкільного віку, розв'язанні педагогічних завдань, що вимагають негайних дій у педагогічній ситуації. Як відомо, характерною ознакою педагогічної ситуації виступає наявність суперечностей між метою та можливостями її досягнення.

З огляду на зазначене, метою статті є окреслення контекстуально-професійного змісту підготовки мобільних педагогів та шляхів їх професійного зростання, педагогічно-науковий аналіз застосування ігромайстерності у підготовці фахівця дошкільної освіти, як необхідної складової формування професійної майстерності майбутнього вихователя. Особливої ваги зазначене питання набуває в умовах підготовки вихователя дошкільного закладу. В першу чергу це пов'язано з постійним реформуванням та модернізацією дошкільної освіти, розробкою освітніх програм, нових дидактичних засобів, появою дошкільних закладів різного типу, що вимагає не лише функціонування, а постійного розвитку освітньої установи.

З перших днів навчання в педагогічному закладі майбутньому вихователю потрібно систематично та напружено працювати (теоретично і практично) над формуванням професійної спрямованості, максимально готувати себе безпосередньо до справи навчання і виховання підростаючого покоління. За роки навчання студент має фундаментально оволодіти науками, основами яких буде керуватися у розвитку та вихованні дітей дошкільного віку, мобільно орієнтуватися у сучасному просторі.

В широкому сенсі під «мобільністю» розуміють здатність швидко перебудовуватися, змінюватися та взаємодіяти під впливом нових умов діяльності, які висуває особистості сучасне суспільство (швидкість, темп,

ефективність, оперативність). Мобільність у руслі компетентнісного підходу, визначається як ключова компетенція, яка забезпечує самореалізацію та самовдосконалення особистості у різних ситуаціях повсякденного, професійного або соціального життя. Професійна мобільність характеризується, особистими якостями людини, які забезпечують внутрішній механізм сформованості ключових, загально професійних компетентностей, діяльність людини детермінована постійно змінними подіями, результатом яких виступає самореалізація людини в професії та житті, а також удосконалення особистості в професійному та життєвому середовищі.

Реалізація мобільності в професійній діяльності залежить від сформованості у педагога низки якостей, серед яких важливе професійне значення має творчість, педагогічна майстерність та ігромайстерність у роботі з дітьми дошкільного віку.

У «вертикальному» розрізі, під професійною мобільністю, маємо на увазі готовність у просуванні по кар'єрній стежині, від педагога до управлінця різного рівня, у сфері освіти. Сенс професійної мобільності полягає у соціально-професійному розвитку спеціаліста, коли в процесі практичної діяльності людина розвивається до більш високого рівня, а набутий практичний досвід забезпечує надійний фундамент для подальшого професійного росту та розвитку.

«Горизонтальна» мобільність педагога передбачає професійну підготовку до роботи в дошкільних закладах різного типу та форм власності, в умовах інноваційної організації діяльності, удосконалення професійної майстерності [2, с.16].

Підготовка педагогів-новаторів не може бути ефективною за умови відсутності впливу мистецьких та творчих дисциплін, адже «сьогодні на часі - креативна педагогіка (наука про виховання і навчання дошкільників, що ґрунтується на активному задіяні творчого потенціалу вихователя, впровадженні креативних освітніх технологій)» [7,с. 118].

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні та чинні освітні програми розвитку дитини дошкільного віку, зорієнтовані на педагога, якому притаманні висока особистісна та професійна культура, творчий потенціал, смілива педагогічна позиція; який проявляє творчість та винахідництво, ініціативу, здатний варіювати та видозмінювати, вдосконалювати на користь розвитку дитини [3, с. 12]. Фундаментальну роль в становленні педагога дошкільної освіти відіграє, як зазначалося вище, фахова підготовка у педагогічному вузі. Саме тому особливої актуальності набуває проблема розвитку професійних особистісних якостей педагога. Професійно важливі якості відображають рівень професійної готовності та є критерієм ефективності та продуктивності педагогічної діяльності. На наш погляд, професійно важливими можна вважати якості, які сприяють успішній професійній діяльності в середовищі освіти, дошкільної зокрема.

Сучасна система підготовки фахівців дошкільної освіти до творчої діяльності покликана актуалізувати та підвищити творчий потенціал студентів, активізуючи можливі засоби розвитку професійного рівня майбутнього вихователя. Одним із важливих напрямків підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів має стати педагогічна мотивація студентів до професійної майстерності, набуття практичного досвіду щодо здійснення пізнавально-розвивальної діяльності дітей, володіння професійною ігромайстерністю як ефективним засобом, що дозволяє організовувати та здійснювати динамічну, цікаву, емоційно-позитивну життєдіяльність дітей.

Значне місце у професійній майстерності вихователя дошкільного закладу посідає саме творча діяльність, імпровізація, уміння зацікавити дитину, активізувати її пізнавальні процеси та усіляко сприяти творчій діяльності малюка. Безперечно вихователь, відіграє важливу роль у становленні дитячої особистості, творчої та неповторної. Недарма у практиці роботи, ми часто можемо чути вислів: «у творчого вихователя – творчі діти». Основною рисою такого педагога має бути постійна готовність до гри й

уміння перетворювати на неї найнудніше й найсерйозніше заняття. У дошкільному віці гра є основним засобом спілкування, навчання, пізнання та формування характеру особистості дитини. Здатність зайняти «ігрову позицію» є, як свідчать наші дослідження, значущою складовою таланту вихователя. Характерні ознаки такого педагога: яскраво виражений інтерес дорослих до ігор дітей; здатність до «ігрової позиції» у взаємодії з вихованцями; широка опора при керівництві театральньо-ігровою діяльністю на мотивацію дітей до гри, надання переваги опосередкованим методам взаємодії (за допомогою взятої на себе ролі в грі, лялькового персонажа, схильність до жарту, гумору, здатність «заразити» своїм оптимізмом, «сонячністю» передусім дітей; чуйність до настрою дітей, їх реакцій на ігрові дії; емпатія; високий рівень соціально-психологічної спостережливості; опора при оцінюванні перш за все на поведінку дитини, успіхи дитини в ігровій діяльності. Саме тому треба бути готовим до участі в грі й уміти її організувати та підтримувати непомітно для дитини. Вихователь має уміло створювати потрібну атмосферу та настрої під час організації розвивально-пізнавальної діяльності дітей [7, с. 43].

Визначаючи спектр професійно значущих якостей педагога дошкільного закладу, за основу було взято дослідження І. А. Зімньої. До спектру якостей та особливостей педагога який працює з дітьми дошкільного віку відносимо врівноваженість, велику мобільність, помірну екстравертність, тобто відкритість в емоційних проявах, стенічність емоцій та емоційну стійкість, цілеспрямованість, емпатійність, емоційну привабливість. З-поміж зазначених професійних якостей виокремимо високий рівень уяви, фантазії та творчості. З одного боку, педагогічна діяльність – творчий процес в якому розвивається творчий потенціал педагога. З іншого, саме творчий педагог зуміє виховати любов до творчості, розкрити творчий потенціал та розвинути творчі здібності у дітей дошкільного віку [5, с. 61].

Студенту дошкільної спеціальності, як майбутньому вихователю дошкільного навчального закладу важливо навчитися легко та пластично змінювати соціальні ролі. В залежності від ситуації бути для дитини другом, мамою, педагогом, кумиром тощо (В.Леві). Звичайно створити сталий, стандартний та єдиний образ педагога-дошкільника неможливо і не потрібно, проте еталон до якого варто прагнути культивуючи в собі зазначені якості необхідно.

Вважаємо що у дошкільному закладі доцільно використовувати у практиці систему детального ознайомлення педагогів з засобами театрального мистецтва та формуванні ігромайстерності. Адже процес формування творчих умінь дошкільників багато в чому залежить від спрямованості педагогів на застосування в освітньому процесі засобів театральної діяльності, практичних занять для вдосконалення власних акторських та режисерських умінь.

Процес педагогічної дії мистецтва, звичайно, складний і неоднозначний. Він пов'язаний глибинним корінням з явищами, що відбуваються в психіці, духовному світі особистості; через безпосередній або опосередкований вплив чинників соціального буття, які можуть як підсилювати так і знижувати ефективність процесу [4, С. 56].

М.Шуть вважає гру ефективним засобом досягнень педагогічної мети при відповідній організації ігрового простору та майстерному володінні аудиторією, зокрема дитячим колективом. Серед необхідних якостей сучасного вихователя вагоме місце посідає ігромайстерність. У комплексі творчих здібностей ігромайстра виокремлюють:

- перцептивні – здатність сприймати і розуміти інших, педагогічна спостережливість і пильність;
- організаторські – здатності моделювати події, ситуації, створювати умови для ефективного розгортання гри і формування ігрової культури, спрямовувати на досягнення єдиної мети;

- режисерські – здатність проектувати, аналізувати ситуації, результати діяльності, оперувати знаннями, уміннями, досвідом;
- експресивні – здатність ефективно виражати свої думки, знання, почуття, переживання за допомогою мовлення, міміки, жестів. Забезпечуються значною мірою ораторськими здібностями. Висока культура мовлення, гарна дикція, гумор, іронія, здібність до експромтів виступають потужними засобами впливу слова на особистість;
- сугестивні здатності виражаються в емоційно-вольовому впливі, в умінні навіювати, в наявності динамічних харизматичних характеристиках особистості;
- комунікативні – здатність ігромайстра відчувати потребу у спілкуванні, у встановленні гуманістично доцільних стосунках з колективом дітей ;
- спеціальні – особистісні схильності до певних видів діяльності, які дозволяють ігромайстру інтенсивно розвиватись самому, розширюють діапазони впливу на аудиторію, підвищують його авторитет;
- творчі – здатність нестандартно вирішувати завдання, спроможність генерувати ідеї, вільно імпровізувати, демонструвати креативні здібності [9, с. 114].

Професійне становлення вихователя відбувається, головним чином, у процесі роботи в дошкільному навчальному закладі. Розвиток мобільності педагогів в процесі професійної підготовки неможливий без переосмислення традиційних форм організації навчального-виховного процесу. На наш погляд, значні можливості у досягненні цієї мети належать інтерактивному навчанню, яке передбачає перш за все навчання діалогу, в ході якого досвід кожного є основним базисом пізнання, відбувається активна взаємодія учасників освітнього процесу з метою взаєморозуміння та спільного розв'язання педагогічних завдань. Тому інструментом підвищення професійного рівня педагога є безпосередня участь в різних методичних заходах, які сприяють творчому самовизначенню, спрямованості педагога-дошкільника на самовдосконалення та самоосвіту. Практика роботи з

вихователями переконує, що впровадження інтерактивних форм сприяє підвищенню професійного зростання, активності, творчості, розвитку комунікативних навичок педагогів. Доцільність використання інтерактивних форм у методичній роботі з вихователями незаперечна [8, с. 21].

Важливо, що під час інтерактивної взаємодії відбувається не тільки накопичення знань, а також формується механізм самореалізації вихователя. Інтерактивні технології дозволяють стимулювати процеси набуття професійної компетентності вихователів, санкціонують стабільне професійне зростання особистості, формують прагнення до самоосвіти, саморозвитку, допомагають педагогам усвідомлювати свої професійні можливості й свою професійну цінність. Основна мета інтерактивного процесу є створення умов для взаємодії, за яких всі учасники відчують свою успішність та інтелектуальну спроможність.

Враховуючи викладене вище, можемо зазначити, що в процесі контекстно-професійної підготовки у виші, необхідно цілеспрямовано розвивати професійну мобільність студента та формувати особливий елемент творчої майстерності – ігромайстерність, оскільки дані особливості змістовно орієнтовані на соціально важливі компетенції майбутнього спеціаліста дошкільної освіти. Тому маємо підстави виокремити елемент ігромайстерності педагога-дошкільника, як один з найефективніших засобів педагогічного впливу на комфортний та природний розвиток особистості, потужний виховний потенціал в освітньо-виховній роботі з дітьми дошкільного віку.

Література

1. Абрамян В. Театральна педагогіка / В. Абрамян. – Київ: Лібра, 1996. – 224 с.
2. Аракелова Т.Л. О развитии профессиональной мобильности будущего педагога дошкольного образования / Т.Л. Аракелова // Детский сад от А до Я. – 2009. – №6. – С.13-23.

3. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. — К.: Видавництво, 2012. — 26 с.
4. Беленька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання / Г.В.Беленька. Монографія. - К.: Світич, 2006. - 304 с.
5. Загородня Л.П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу: навчальний посібник / Л.П. Загородня, С. А. Тітаренко. — Суми: Університетська книга, 2010. — 319 с.
6. Макрідіна Л. О. Формування у студентів педагогічних училищ творчого ставлення до професійної діяльності: автореф. дис. канд. пед. наук / Л.О. Макрідіна. — Інститут педагогіки АПН України — К., 1996. — 24 с.
7. Машкіна Л.А. Підготовка студентів до впровадження педагогічних інновацій в дошкільних закладах: Монографія (за науковою редакцією Т.І. Поніманської). - Хмельницький: ТОВ НВП «Евріка», 2004. — 204 с.
8. Олійник О. Удосконалення акторської майстерності педагогів / О. Олійник // Вихователь-методист дошкільного закладу. — 2013. — №9. — С.20-27.
9. Шуть Микола. Школа ігромайстерності / Микола Шуть // К.: Видавець Л.Галіцина, бібліотека «Шкільного світу», 2006. — 126 с.